

Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol

HSC(4)-04-12 papur 2

Ymchwiliad i ofal preswyl i bobl hŷn: ymgysylltiad allanol

At: Y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Gan: Gwasanaeth y Pwyllgorau

Dyddiad cyfarfod: 2 Chwefror 2012

Cefndir

1. Bydd Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cynnal ymchwiliad i ofal preswyl i bobl hŷn yng Nghymru rhwng mis Chwefror a mis Gorffennaf 2012. Mae cylch gorchwyl yr ymchwiliad ynghlwm yn Atodiad A.
2. I sicrhau bod y Pwyllgor yn clywed barn defnyddwyr presennol y gwasanaethau, a darpar ddefnyddwyr, am y gofal preswyl a gynigir i bobl hŷn, mae'r Pwyllgor wedi nodi ei fod yn dymuno ymgysylltu â chynifer â phosibl.

Diben

3. Er bod y dulliau traddodiadol o gasglu tystiolaeth ysgrifenedig a llafar yn ddefnyddiol iawn pan fydd pwyllgorau'n cynnal ymchwiliadau, mae'n aml yn anodd cyrraedd y rheini nad ydynt o reidrwydd yn rhan o'r trafodaethau am ddatblygu gwasanaethau, ond sydd â phrofiad uniongyrchol ohonynt.
4. Diben y trefniadau i ymgysylltu'n allanol a gynigir yn y papur hwn yw sicrhau bod sylwadau a phrofiadau'r rhai sy'n cael gofal preswyl ar hyn o bryd, neu sy'n debygol o gael gofal preswyl yn y dyfodol – gan gynnwys perthnasau a'r rhai sy'n gofalu'n broffesiynol neu'r wirfoddol am bobl hŷn – yn cael eu cynnwys yn ymchwiliad y Pwyllgor i'r mater hwn.
5. Rydym yn chwilio am gymorth corff sydd â'r gallu a'r arbenigedd i hwyluso'r broses o ymgysylltu ymhellach â sectorau allweddol ym maes gofal preswyl, i gyflawni'r rôl a amlinellir yn y papur hwn.

Dulliau o ymgysylltu

6. Er mwyn clywed amrywiaeth eang o sylwadau gan ddefnyddwyr presennol a darpar ddefnyddwyr gwasanaethau gofal, rydym yn bwriadu penodi hwylusydd i gynorthwyo'r Pwyllgor gyda'r gwaith a ganlyn:
 - (i) sefydlu a hwyluso grŵp cyfeirio allanol;
 - (ii) hwyluso gwaith ymgysylltu ychwanegol.

(i) Sefydlu a hwyluso grŵp cyfeirio allanol

Rôl a chyfansoddiad y grŵp

7. Rôl y grŵp cyfeirio allanol fydd cyflwyno'i safbwynt i'r Pwyllgor am y dystiolaeth ffurfiol a gyflwynir fel rhan o'r ymchwiliad, gan ystyried profiadau a safbwyntiau amrywiol aelodau'r grŵp cyfeirio.
8. Disgwylir y bydd y gwaith hwn yn cynnwys cysgodi ymchwiliad y Pwyllgor drwy:
 - dderbyn, ystyried a thrafod y dystiolaeth lafar a gaiff y Pwyllgor (gan gyfarfod tua mis ar ôl y Pwyllgor bob tro);
 - cyflwyno sylwadau'r grŵp ar y prif faterion a godir yn ystod yr ymchwiliad, gan gynnwys i ba raddau y mae aelodau'r grŵp yn teimlo bod:
 - i. y wybodaeth a gyflwynir yn adlewyrchu eu profiadau'u hunain; a
 - ii. polisi yn datblygu mewn ffordd y maent yn cyd-fynd â hi;
 - cyfarfod â'r Pwyllgor o dro i dro i drafod y themâu sy'n datblygu;
 - cyflwyno cwestiynau y mae'r grŵp yn teimlo y dylai'r Pwyllgor eu gofyn i dystion yn ystod yr ymchwiliad;
 - gwranddo ar ganfyddiadau ac argymhellion y Pwyllgor a mynegi barn.
9. Mae'r Pwyllgor yn chwilio am grŵp sy'n cynnwys 5-10 o aelodau'r cyhoedd. **Cyhyd ag y bo hynny'n ymarferol bosibl**, bydd aelodau'r grŵp cyfeirio'n cynrychioli pob cam o'r llwybr gofal preswyl, gan gynnwys:

- unigolion – neu deulu'r unigolion hynny – nad ydynt yn cael gofal preswyl eto, ond sy'n ystyried y posibilrwydd hwnnw;
 - teulu'r rhai sy'n cael gofal preswyl neu sy'n wynebu'r posibilrwydd hwnnw;
 - pobl sy'n gofalu'n wirfoddol neu'n broffesiynol.
10. Oherwydd problemau hygrychedd, rydym yn syweddoli na fydd y grŵp cyfeirio, o bosibl, yn cynnwys y preswylwyr eu hunain, ond bydd yn cynnwys: gofalwyr, aelodau'r teulu; pobl sy'n cychwyn ar y llwybr gofal preswyl. Rydym yn rhagweld y bydd modd defnyddio'r dulliau ymgysylltu eraill a restrir yn ddiweddarach yn y papur hwn i sicrhau bod y Pwyllgor yn cyrraedd y preswylwyr hynny sy'n awyddus i rannu'u profiadau gyda'r Aelodau.
11. Dylai aelodau'r grŵp hefyd, **cyhyd ag y bo hynny'n ymarferol bosibl**, gynrychioli gwahanol anghenion pobl hŷn sy'n cael gofal preswyl – neu'n sy'n wynebu'r posibilrwydd hwnnw, gan gynnwys eu hanghenion diwylliannol, ieithyddol, daearyddol, corfforol a meddyliol.

Rôl yr hwylusydd

12. Bydd disgwyl i'r hwylusydd sefydlu grŵp gorchwyl yn unol â'r gofynion a restrir ym mharagraffau 7 – 11 o'r papur hwn. Bydd disgwyl i'r grŵp gyfarfod yn rheolaidd, tra bydd yr ymchwiliad yn mynd rhagddo.
13. Bydd disgwyl i'r hwylusydd gynorthwyo'r grŵp cyfeirio drwy:
- sicrhau bod holl aelodau arfaethedig y grŵp yn deall rôl y grŵp yn ymchwiliad y Pwyllgor a'r amser y bydd yn rhaid iddynt ei roi i'r gwaith;
 - sicrhau bod y grŵp yn cael gwybodaeth hygrych, glir a rheolaidd am y dystiolaeth a gyflwynir i'r Pwyllgor;
 - trefnu cyfleoedd i'r grŵp drafod eu safbwyntiau (yn y modd mwyaf addas i'r aelodau) am y wybodaeth a gyflwynir yn ystod yr ymchwiliad;
 - hwyluso trafodaethau'r grŵp (heb gymryd rhan yn y trafodaethau hynny) drwy gydweithio ag Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor i nodi'r cwestiynau a'r themâu allweddol i'r grŵp eu hystyried;

- cymryd cyfrifoldeb dros gyfleu sylwadau a chasgliadau'r grŵp i aelodau'r Pwyllgor, a nodi unrhyw gwestiynau y mae'r grŵp am i'r Pwyllgor eu gofyn, gan wneud hynny drwy roi atborth ysgrifenedig i'r Pwyllgor yn rheolaidd;
- trefnu cyfarfodydd o dro i dro gyda'r Pwyllgor ar adegau perthnasol (yn y modd mwyaf ymarferol i'r grŵp) i drafod y themâu sy'n dod i'r amlwg yn yr ymchwiliad;
- hwyluso trefniadau i'r grŵp drafod ac asesu casgliadau ac argymhellion y Pwyllgor;
- sicrhau bod y grŵp yn cael gwybod am ganlyniadau'r ymchwiliad ac am y modd y defnyddiwyd eu cyfraniadau nhw;
- arfarnu'r gwaith y bydd y Pwyllgor yn ei wneud yng nghyswllt y grŵp cyfeirio, yn enwedig o safbwynt y grŵp.

(ii) Gwaith ymgysylltu ychwanegol

14. Er mwyn sicrhau bod y Pwyllgor yn ymgysylltu'n eang, cynigir ein bod yn cymryd y camau ychwanegol a ganlyn:

- nifer o ymweliadau personol ag unigolion mewn gofal preswyl;
- yr aelodau i ymweld â grwpiau lleol;
- ymweliadau anffurfiol â'r gwahanol fathau o gartrefi gofal sydd ar gael.

15. Bydd disgwyl i'r hwylusydd a benodir gynorthwyo'r Pwyllgor i gyflawni'r uchod, mewn cydweithrediad â staff y Cynulliad, drwy:

- drefnu nifer o ymweliadau personol â phobl sy'n byw mewn cartrefi gofal ar hyd a lled Cymru. Wrth drefnu'r ymweliadau hyn, rhagwelir y bydd yr hwylusydd yn gwneud rhywfaint o waith paratoadol gyda'r preswylwyr er mwyn sicrhau eu bod yn gwybod sut fath o wybodaeth y bydd ei hangen ar yr Aelodau;
- gweithio gyda staff y Cynulliad i nodi nifer o grwpiau lleol a allai gyfarfod yn anffurfiol â'r Pwyllgor.

Amseru

16. Trefnwyd i'r ymchwiliad i ofal preswyl i bobl hŷn yng Nghymru gael ei gynnal rhwng mis Chwefror a mis Gorffennaf 2012.
17. Gobeithio y gall y gwaith ymgysylltu allanol fod yn broses barhaus drwy gydol yr ymchwiliad. Bydd amser a drefnwyd ar gyfer y Pwyllgor yn cael ei ddefnyddio i gynnal ymweliadau a chyfarfodydd.
18. Caiff y grŵp cyfeirio'i sefydlu yn ystod mis Chwefror/Mawrth 2012 tra bydd yr ymchwiliad yn mynd rhagddo, a bydd yn cyfarfod am y tro cyntaf tua mis wedi i'r Pwyllgor ddechrau casglu tystiolaeth.
19. Gan y bydd disgwyl i'r grŵp cyfeirio gydredeg ag ymchwiliad y Pwyllgor, rhagwelir y bydd y grŵp yn cyfarfod yn rheolaidd (dair neu bedair gwaith yn ystod yr ymchwiliad) i drafod eu sylwadau. Mae'n bosibl y bydd angen i'r grŵp gyfarfod unwaith neu ddwy gyda'r Pwyllgor hefyd.
20. Bydd disgwyl i aelodau'r grŵp deithio, cyhyd ag y bo hynny'n ymarferol.

Hwyluswyr posibl

21. Mae'r Cadeirydd ac Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor wedi cynnal trafodaethau cychwynnol â chyrrff posibl ynglŷn â rôl yr hwylusydd. Yn ystod y trafodaethau hyn, cynigiwyd y gallai Age Cymru a Gofal Croesffyrdd gydweithredu i ymdrin â'r holl fanylebau neu'r rhan fwyaf ohonynt.
22. Yn ddibynol ar gytundeb y Pwyllgor, caiff yr hwylusydd ei benodi'n unol â Rheol Sefydlog 17.55 sy'n darparu ar gyfer penodi cynghorwyr arbenigol i gynorthwyo'r Pwyllgorau.

Camau i'w cymryd

23. Gwahoddir y Pwyllgor i ystyried a chytuno ar:
 - i. y gwaith ymgysylltu arfaethedig a amlinellir yn y papur hwn (paragraffau 7–15); a
 - ii. penodi Age Cymru a Gofal Croesffyrdd i gydweithredu i hwyluso'r gwaith hwn (paragraffau 21–22).

ATODIAD A – Cylch gorchwyl

Bydd yr ymchwiliad yn archwilio gwasanaethau gofal preswyl yng Nghymru a'r modd y gallant ddiwallu anghenion pobl hŷn ar hyn o bryd, a'u hanghenion yn y dyfodol, gan gynnwys:

- y broses sy'n arwain pobl hŷn i dderbyn gofal preswyl, y gwasanaethau eraill sydd ar gael yn y gymuned, gan gynnwys gwasanaethau ail-alluogi a gofal yn y cartref, a pha mor hawdd yw hi i bobl gael y gwasanaethau hynny.
- gallu'r sector gofal preswyl i fodloni'r galw am wasanaethau gan bobl hŷn o ran adnoddau staffio, gan gynnwys y sgiliau sydd gan staff a'r hyfforddiant sydd ar gael iddynt, nifer y lleoedd a'r cyfleusterau, a lefel yr adnoddau.
- safon gwasanaethau gofal preswyl a phrofiadau defnyddwyr y gwasanaethau a'u teuluoedd; effeithiolrwydd gwasanaethau o ran diwallu amrywiol anghenion ymhlith pobl hŷn; a rheoli'r broses o gau cartrefi gofal.
- effeithiolrwydd trefniadau rheoleiddio ac arolygu gofal preswyl, gan gynnwys y posibilrwydd o graffu'n fanylach ar sefyllfa ariannol darparwyr gwasanaethau.
- enghreifftiau newydd o ddarparu gofal
- y cydbwysedd rhwng y ddarpariaeth yn y sector cyhoeddus ac yn y sector annibynnol, a'r gwahanol ddulliau o ariannu, rheoli a pherchenogi gwasanaethau gofal, fel y rheini a gynigir gan y sector cydweithredol a chydfuddiannol, y trydydd sector, a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig.